

HILARY
MANTEL

DVESKITE
KALTINAMUOSIUS

Iš anglų kalbos vertė
Gintaras Kaminskas

KULTINĖS KNYGOS

Sofoklis

VILNIUS, 2019

*Dar kartą skiriu Merei Robertson
ir iš visos širdies jai dėkoju*

Turiny

Veikėjai	10

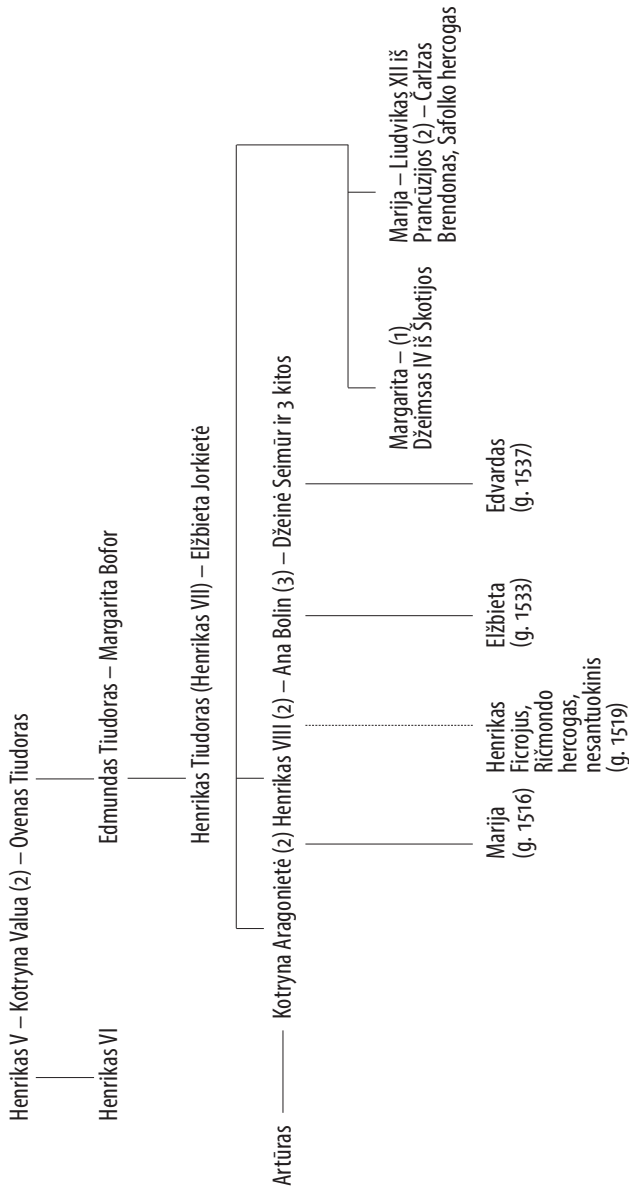
PIRMA DALIS

I. Sakalai. 1535-ųjų rugsėjis	17
II. Varnos. 1535-ųjų rudenio	47
III. Angelai. 1535-ųjų Kalėdos–1536-ųjų Naujieji metai . .	121

ANTRA DALIS

I. Juodoji knyga. 1536-ųjų sausis–balandis	181
II. Šmėklų šeiminkas. 1536-ųjų balandis–gegužė	272
III. Grobis. 1536-ųjų vasara.	439
Autorės pastabos	445
Padėka	447

Tiudorai (supaprastinta)

Henrikas Tiudoras (Henrikas VII) pretendzijas į sostą perėmė iš savo motinos Margaritos Bofor, Edvardo VIII proproanūkės.
Henriko Tiudoro ir Elžbietos Jorkietės vedybos suvienijo Tiudorų ir Jorkų gimines.

Veikėjai

KROMVELIO NAMIŠKIAI

Tomas Kromvelis, kalvio sūnus, dabar karaliaus sekretorius, vyriausiasis teismo archyvų prižiūrėtojas, Kembridžo universiteto ir karaliaus, kaip Anglikonų bažnyčios vadovo, pavaduotojas.

Gregoris Kromvelis, jo sūnus.

Ričardas Kromvelis, jo sūnėnas.

Reifas Sedleris, vyriausiasis jo raštininkas, kurį Kromvelis auklėjo kaip savo paties sūnų.

Elena, gražuolė Reifo žmona.

Tomas Eiveris, namų ūkio buhalteris.

Terstonas, vyriausiasis jo virėjas.

Kristofas, tarnas.

Dikas Perseris, sarginių šunų prižiūrėtojas.

Entonis, juokdarys.

MIRUSIEJI

Tomas Volsis, kardinolas, popiežiaus legatas, lordas kancleris, atleistas iš pareigų, suimtas ir 1530 m. miręs.

Džonas Fišeris, Ročesterio vyskupas, 1535 m. nuteistas mirties bausme.

Tomas Moras, lordas kancleris po Volsio, 1535 m. nuteistas mirties bausme.

Elžbieta, Ana ir Greisė Kromvel, Tomo Kromvelio žmona ir dukterys, mirė 1527–1528 m., dar Katerina Viljams ir Elžbieta Velifed, jo seserys.

KARALIAUS ŠEIMA

Henrikas VIII.

Ana Bolin. Jo antra žmona.

Elžbieta, mažametė Anos dukra, sosto įpėdinė.

Henrikas Ficrojus, Ričmondo hercogas, nesantuokinis karaliaus sūnus.

KITI KARALIAUS ŠEIMOS NARIAI

Kotryna Aragonietė, pirma Henriko žmona, išsiskyrusi ir namų arešto sąlygomis laikoma Kimboltone.

Marija, Henriko ir Kotrynos dukra, alternatyvi sosto įpėdinė, irgi laikoma namų arešto sąlygomis.

Marija de Salinas, buvusi Kotrynos Aragonietės freilina.

Seras Edmundas Bedingfildas, Kotrynos prižiūrėtojas.

Greisė, jo žmona.

HOVARDŲ IR BOLINŲ ŠEIMOS

Tomas Hovardas, Norfolko hercogas, karalienės dėdė, žiaurus vyresnysis peras ir Kromvelio priešas.

Henrikas Hovardas, Surėjaus grafas, jaunesnysis jo sūnus.

Tomas Bolinas, Viltšyro grafas, karalienės tėvas, „monsinjoras“.

Džordžas Bolinas, lordas Ročfordas, karalienės brolis.

Džeinė, ledi Ročford, Džordžo žmona.

Merė Šelton, karalienės pusseserė.

Ir užkulisų veikėjai: Merė Bolin, karalienės sesuo, dabar ištekėjusi ir gyvenanti kaime, buvusi karaliaus meilužė.

SEIMŪRŲ ŠEIMA IŠ VILKO DVARO

Senasis seras Džonas, liūdnai pagarsėjęs dėl meilės ryšių su savo marčia.

Ledi Mardžeri, jo žmona.

Edvardas Seimūras, vyriausias jo sūnus.

Tomas Seimūras, jaunesnysis sūnus.

Džeinė Seimūr, jo duktė, abiejų Henriko karalienių freilina.
Besė Seimūr, jo sesuo, ištekėjusi už sero Antonio Otredo,
Džersio valdovo, vėliau tapusi našle.

DVARIŠKIAI

Čarlzas Brendonas, Safolko hercogas, Henriko VIII sesers
Merės našlys, riboto intelekto peras.

Tomas Vajatas, neriboto intelekto ponas, Kromvelio draugas,
įtariamasis Anos Bolin meilužis.

Haris Persis, Nortumberlendo grafas, ligotas ir prasiskolinęs
jaunas didikas, kadaise susižadėjęs su Ana Bolin.

Frensis Brajanas, pramintas pragaro pasiuntiniu, Bolinų ir
Seimūrų giminaitis.

Nikolas Kerju, vyresnysis arklininkas, Bolinų priešas.

Viljamas Ficviljamas, valstybės išdo saugotojas, irgi Bolinų
priešas.

Henris Norisas, pramintas geruoju Norisu, vienas artimiausių
karaliui žmonių.

Frensis Vestonas, nutrūktgalviškas ir ekstravagantiškas jau-
nas ponaitis.

Viljamas Breretonas, užsispyręs ir priekabus vyresnio am-
žiaus ponas.

Markas Smitonas, įtartinai elegantiškas muzikantas.

Elžbieta, ledi Vuster, Anos Bolin freilina.

Hansas Holbeinas, dailininkas.

DVASININKAI

Tomas Kranmeris, Kenterberio arkivyskupas, Kromvelio
draugas.

Stivenas Gardineris, Vinčesterio vyskupas, Kromvelio priešas.

Ričardas Sempsonas, karaliaus patarėjas vedybų klausimais.

VALSTYBĖS PAREIGŪNAI

Tomas Rioteslis, žinomas kaip *Vadinkite mane Risliu*, karališkų antspaudų saugotojas.

Ričardas Ričis, vyriausiasis valstybės teisininkas.

Tomas Odlis, lordas kancleris.

PASIUNTINIAI

Eustachijus Šapui, imperatoriaus Karolio V pasiuntinys.

Žanas de Dintevilis, Prancūzijos pasiuntinys.

REFORMATORIAI

Hamfris Monmautas, turtingas pirklys, Kromvelio draugas ir evangelikų gerbėjas, Biblijos vertėjo Viljamo Tindeilo globėjas, dabar įkalintas Nyderlanduose.

Robertas Pekingtonas, panašių pažiūrų pirklys.

Stivenas Voenas, pirklys iš Antverpeno, Kromvelio draugas ir įgaliotinis.

„SĖNOSIOS ŠEIMOS“, PRETENDUOJANČIOS Į SOSTĄ

Margarita Pol, karaliaus Edvardo IV dukterėčia, Kotrynos Aragonietės ir princesės Marijos rėmėja.

Henrikas, lordas Montagju, jos sūnus.

Henris Kurtenė, Ekseterio markizas.

Gertrūda, pretenzinga jo žmona.

LONDONO TAUERYJE

Seras Viljamas Kingstonas, Tauerio komendantas.

Ledi Kingston, jo žmona.

Edmundas Volsingemas, jo pavaduotojas.

Ledi Šelton, Anos Bolin teta.

Budelis prancūzas.

PIRMA DALIS

I

Sakalai

Viltšyras, 1535-ųjų rugsėjis

Jo vaikai krinta iš dangaus. Stebi juos sėdėdamas ant arklio, o už jo driekiasi nesuskaičiuojami Anglijos žemės plotai. Jie leidžiasi paaukuotais sparnais, krauju pasrūvusiomis akimis. Greisė Kromvel sklando išretėjusiame ore. Ji tyliai paima grobį, tylomis nutupia jam ant rankos, tačiau jos skleidžiami garsai – plunksnų šlamesys, atodūsis, sparnų galiukų šiugždėjimas ir tylus gerklinis gagenimas – rodo pripažinimą, intymumą, dukters artumą, dar aikštingumą. Jos krūtinė susitepusi sukrešėjusiu krauju, o ant nagų kabo mėsos gabalai.

Vėliau Henrikas sakys: „Tavo dukros šiandien puikiai paskraidė.“ Vanagas Ana Kromvel šokinėja ant Reifo Sedlerio pirštinės, o šis jodinėja kartu su karaliumi ir šnekučiuojasi. Jie pavargę, saulė leidžiasi ir, paleidę vadeles, jie grįžta į Vilko dvarą. Rytoj jo žmona ir dvi seserys turės išeiti. Šios mirusios moterys, kurių kaulai jau seniai pūva Londono molžemyje, prisikėlė naujam gyvenimui. Lengvos kaip plunksna, jos sklando vos ne virš debesų. Dėl nieko neapgailestauja, su niekuo nesikalba. Jų gyvenimas paprastas. Žiūrėdamos žemyn, jos regi tik savo grobį ir pasiskolintus medžiotojų pliumažus, mato judantį, virpantį pasaulį, pilną maisto.

Visą vasarą kartojosi tas pats – kraujo upės, skraidančios odos ir plunksnos, medžioklinių šunų skalijimas ir urzgimas, pavargusių arklių priežiūra ir medžiotojų žaizdų tvarstymas, patemptų sausgyslių ir pūslių gydymas. Ir pagaliau bent kelioms dienoms Henriką užliejo saulės šviesa. Kartais prieš

vidudienį vėjas iš vakarų atpūsdavo debesis ir imdavo lyti dideliais kvapniais lašais, tačiau netrukus iš po debesų vėl pasirodydavo kaitri saulė ir dangus pasidarydavo toks giedras, jog atrodydavo, kad galima matyti rojų ir stebėti, ką veikia šventieji.

Jie nulipa nuo arklių, perduoda juos arklininkams ir laukia karaliaus. Kromvelio mintys jau vėl kanceliarijoje, jis mąsto apie skubius pranešimus iš Vaitholo, perduodamus kurjerių paštu. Kad ir kur persikeltų karaliaus dvaras, visur pakeliui iš Londono išdėstomi pakaitinių arklių postai. Vakarieniaudamas su Seimūrais jis iškęs visas istorijas, kurias norės papasakoti šeimnininkai, iškęs viską, kas šaus į galvą karaliui, šįvakar susivėlusiam, laimingam ir draugiškam. Karaliui nuėjus miegoti prasidės jo darbo naktis.

Jau sutemo, tačiau Henrikas visai netrokšta eiti į vidų. Jis stovi ir žvalgosi, kvėpuoja arklių prakaitu persismelkusių oru, o jam ant kaktos matyti raudonų plytų spalvos saulės nudegintas dryžis. Ryte karalius pametė skrybėlę ir atsisakė visų siūlymų pasiskolinti kitą, todėl pagal paprotį visi kiti medžioklės dalyviai irgi turėjo nusiimti savo galvos apdangalus. Kai tamsa ims dengti miškus ir laukus, tarnai tamsėjančioje žolėje pradės ieškoti juodo pliumažo arba jo kaip medžiotojo kokardos, auksinio šv. Huberto su safyro akimis, spindėjimo.

Jau galima jausti rudenį. Juk žinote, daugiau panašių dienų bus nedaug, todėl pabūkime šalia Vilko dvaro arklininkų, pasimėgaukime melsva Viltšyro ir kitų vakarų grafysčių migla. Karaliaus ranka ilsisi jam ant peties, Henrikas rimtu veidu kalba apie praėjusią dieną, žalias girias ir šniokščiančius upelius, apie pakrantės alksnius ir rūką, pradingstantį devintą valandą, dar apie trumpą lietų, nestiprų vėjelį, kuris tai pradeda pūsti, tai vėl nutyla, apie ramybę ir popiečio kaitrą.

– Pone, o jūs visai nenudegėte? – klausia Reifas Sedleris. Reifas rudaplaukis, kaip ir karalius, jo veidą dabar nusėjo rausvos strazdanos, net akys atrodo paraudusios. Tomas Kromvelis gūžteli pečiais, uždeda ranką Reifui ant pečių, ir jie eina vidun. Jis išmaišė visą Italiją, matė ne tik paslaptin-gus kontorų užkuliusius, bet ir kovos lauką, tačiau jo veidas liko toks pats išbalęs kaip ir Londone. Chuliganiška jo vai-kystė, prie upės ir laukuose praleistos dienos nė kiek nesu-mažino jo blyškumo.

– Kromvelio oda kaip vandens lelijos, – tarė karalius, – ir tai vienintelis jo panašumas į bet kokį žiedą. – Taip jį erzindami jie nuėjo vakarieniauti.

Karalius išvyko iš Vaitholo tą savaitę, kai mirė Tomas Moras. Tai buvo lietingas birželis, karaliaus palydos arklių kanopos giliai grimzdo į Vindzoro apylinkių purvą. Paskui jie pasu-ko link vakarinių grafysčių, o Kromvelio patarėjai, sutvarkę karaliaus reikalus Londone, karaliaus vilkstinę pasivijo rug-pjūčio viduryje. Henrikas su savo palydovais puikiai išsimie-godavo ir naujuose namuose iš rožinių plytų, ir senuose, ku-rių įtvirtinimai kadaise nugriuvo ar sutrupėjo, dar ilsėdavosi pasakiškose tarsi žaislai pilyse, statytose be jokių įtvirtinimų, kurių sienas patrankų sviediniai būtų pramušę kaip popierin-es. Anglijoje jau penkiasdešimt metų buvo taika. Tai buvo Tiudorų pažadas, kurį jie iš tiesų tesėjo. Kiekvienas namų šeimininkas stengėsi kuo labiau įtikti karaliui. Per pastarą-sias savaites jie matė dar nenudžiūvusį namų tinką, ką tik baigtus mūrijimo darbus, visi ūkių šeimininkai skubėjo prie savo emblemos pridėti Tiudorų rožę ir pašalinti bet kokius ženklus, susijusius su buvusia karaliene Kotryna. Daužė plaktukais Aragono granatus, jų žieves ir sėklas, o vietoj jų, jeigu nelikdavo laiko drožinėti, primityviai nupiešdavo Anos Bolin simbolių sakalą.

Prie karaliaus kortežo prisijungė Hansas ir nutapė karalienę Aną, tačiau portretas jai nepatiko, bet argi tuo metu jai būtų kuo nors įtikęs. Dar jis nutapė Reifą Sedlerį, su dailia nedidele barzdele ir tvirtomis lūpomis, prašmatni jo skrybėlė buvo išpuošta plunksnomis ir netvirtai gulėjo ant trumpai kirptos jo galvos.

– Mano nosį nupieškite kuo tiesesnę, pone Holbeinai, – prašo Reifas.

Hansas atsako:

– Pone Sedleri, aš juk ne burtininkas, kad galėčiau ištiesinti jūsų nosį.

– Reifas susilaužė nosį dar vaikystėje, kovodamas ringe. Aš vos spėjau jį patraukti, antraip arklys savo kanopomis būtų sulaužęs jam visus kaulus. O kiek ašarų tuomet buvo! – jis tvirtai apkabina Reifą. – O dabar, Reifai, nesielvartauk. Tu esi nuostabus jaunuolis. Prisimink, ką Hansas padarė man.

Tomas Kromvelis dabar yra apytikriai penkiasdešimties. Jo kūnas kaip tikro juodadarbio, kresnas, tvirtas, linkęs pilnėti. Jis juodaplaukis, kiek žilstelėjęs, o dėl savo išblyškusios odos, kurios neveikia nei lietus, nei saulė, žmonės pašiepdami sako, kad jo tėvas buvo airis, nors iš tikrųjų jis buvo aludaris ir kalvis iš Patnio, dar kirpėjas, visų galų meistras, mušeika ir triukšmadarys, girtuoklis ir pagyrūnas, dažnai stodavęs prieš teismą už tai, kad ką nors sumušė ar apgavo. Visa Europa stebisi, kaip tokio žmogaus sūnus pasiekė tokią aukštą padėtį. Vieni sako, kad jis iškilo kartu su Boliniais, karalienės šeima. Kiti teigia, jog taip nutiko tik dėl kardinalo Volsio, jo globėjo. Kromvelis pelnė jo pasitikėjimą, uždirbinėjo jam pinigų ir žinojo jo paslaptis. Tretieji tvirtina, kad jis susitikinėja su burtininkais. Jo vaikystė prabėgo svetimos šalyse, jis buvo samdomas kareivis, prekiautojas vilna, bankininkas. Niekas nežino, kur jis buvo ir su kuo bendravo, o jis visai neskuba niekam to pasakoti. Tarnaudamas karaliui

atiduoda visas savo jėgas, žino savo kainą ir neatsisako jokių apdovanojimų, ar tai būtų pareigos, papildomos privilegijos, žemės, dvaro rūmai ar ūkiai. Jis turi būdų, kaip pasiekti bet kokią tikslą, gali sužavėti žmogų ar jį papirkti, ilgai įkalbinėti ar jam grasinti, gali išaiškinti kitam, kas atneša jam didžiausią naudą, ir netgi papasakoti apie tą žmogų tai, ką pats apie save vargu ar žinojo. Kiekvieną dieną karaliaus sekretorius bendrauja su didikais, kurie, jeigu tik galėtų, sutraiškytų jį kaip musę. Tai žinodamas, Kromvelis apsiginkluoja mandagumu, ramybe ir nesilpnėjančiu dėmesiu Anglijos reikalams. Jam nebūdinga aptarti savo pasiekimų. Bet kai tik prie jo namų slenksčio priartės sėkmė, jis visuomet išgirs drovų jos beldimą ir bus pasiruošęs plačiai atverti duris.

Kromvelio namuose Ostin Frajerse ant sienos kabo jo portretas. Kromvelis apgaubtas vilna ir kailiais, jo ranka tvirtai laiko dokumentą, tarsi norėtų jį pasmaugti. Hansas tuomet pasodino jį prie stalo, kad nepabėgtų, ir perspėjo: „Tomai, tik nepradėk juoktis.“ Ir tada ėmė tapyti. Taip ir vykdavo seansai – Hansas kažką niūniuodavo, o Kromvelis tarsi suakmenėjęs žvelgdavo į toį. Bet pamatęs baigtą portretą tarė: „Jėzau Kristau, juk aš atrodau kaip žudikas.“ O jo sūnus Gregoris nustebęs tarė: „Nejaugi nežinojai?“ Jo draugams ir gerbėjams evangelikams iš Vokietijos buvo padarytos paveikslų kopijos. Su originalu jis nesiskirtų nė už ką – pripratau prie jo, sakydavo. Kaskart įėjęs į namus regi įvairias savo paveikslų atsiradimo pakopas: pradiniai kontūrai, iš dalies paspalvinti. Nuo ko gi pradėti tapyti Kromvelį? Kai kurie pradeda nuo mažų skvarbių jo akių, kiti – nuo jo skrybėlės. Treti, vengdami esmės, ima tapyti jo antspaudą ir žirkles, dar kiti renkasi žiedą su turkiu, kurį jam padovanojo kardinolas. Bet kad ir nuo ko jie pradėtų, rezultatas visuomet tas pats – jeigu jam kuo nors nusikaltote, tamsiame skersgatyje geriau jo nesutikti. Jo tėvas Valteris sakydavo: „Jeigu į

mano berniuką Tomą piktai pažvelgsi, akis iškabins. Jeigu pakiši jam koją, liksi be kojos. Bet jeigu su juo elgsiesi gražiai, jis irgi elgsis kaip tikras džentelmenas. Ir visuomet nupirks jums taurelę.“

Hansas nutapė karalių, mielą, su vasariškais šilko drabužiais, po vakarienės sėdintį su savo svečiais. Langai atverti vakaro kvapams ir paukščių trelėms, tarnai neša cukruotus vaisius. Kiekvieną kartą kelionėje Henrikas su karaliene Ana apsistoja pačiame didžiausiame dvare, o jo palyda įsitaiso pas vietos diduomenę. Pagal paprotį karalių priėmę šeimininkai bent kartą vizito metu kelia pokylį tiems, kas priima karaliaus palydą. Jis skaičiavo vežimus su maisto produktais, stebėjo didžiulį šurmulį virtuvėse, pats keldavosi prieš aušrą, kai lauke tvyrodamo pilkai žalsva prietema, kai būdavo valomos plytinės krosnys ir ruošiamos pirmai duonos kepalų partijai, kai ant iešmų veriami mėsos gabalai, ant trikojų kabinami katilai, pešami ir kapojami naminiai paukščiai. Jo dėdė buvo arkivyskupo virėjas, dar būdamas vaikas jis padėdavo triūsti Lambeto rūmų virtuvėse, todėl žino visas šio amato subtilybes, o kai kalbama apie karaliaus patogumus, viską turi matyti budri akis.

Šios dienos tikrai nuostabios. Ryški ir rami saulės šviesa apšviečia kiekvieną prie gyvatvorės augančią uogą. Kiekvienas saulės nušviestas medžio lapas atrodo tarsi auksinė kriaušė. Jodami į vakarus per patį vidurvasarį leidomės į žalias daubas ir kilome į šių apylinkių kalvas, kur net per keletą grafysčių galima jausti nuolatinį jūros buvimą. Šioje Anglijos dalyje mūsų protėviai milžinai supylė pylimus, paliko milžinkapius ir stovinčius akmenis. Kiekvieno anglo, vyro ir moters, venose vis dar teka bent keli lašeliai milžinų kraujo. Tais senais laikais avių ir plūgo nemačiusioje žemėje jie medžiojo šernus ir briedžius. Iki miško pabaigos neretai tekdavo keliauti ne vieną dieną. Kartais žmonės žemėje ran-

da senovinių ginklų, pavyzdžiui, kirvių, kuriais buvo galima partrenkti arklį ir raitelį. Pagalvokime apie šių milžinų palaikus, kurie ilsisi mūsų žemėje. Iš prigimties jie buvo kariai, o karas vėl gali prasidėti bet kurią akimirką. Jodamas šiais laukais galvoji ne vien apie praeitį. Galvoji apie tai, kas miega po šia žole, kas iš šios žemės išauga. Apie tai, kas mūsų laukia, apie būsimus karus, žaizdas ir mirtis, kurias kaip sėklas rūpestingai saugo Anglijos žemė. Matydamas Henriką besijuokiantį, besimeldžiantį, vedantį savo vyrus siauru miško keliuku greitai suprasi, kad soste jis sėdi taip pat tvirtai, kaip ir ant savo žirgo. Bet išorė gali būti apgaulinga. Naktimis jis negali užmigti, žiūri į drožinėtas stogo gegnes ir skaičiuoja savo dienas. Jis kartais klausia: „Kromveli, Kromveli, ką gi man daryti? Kromveli, apsaugok mane nuo imperatoriaus. Kromveli, apsaugok mane nuo popiežiaus.“ Paskui kviečia arkivyskupą iš Kenterberio Tomą Kranmerį ir klausia: „Ar mano siela praeikta?“

Grįžęs į Londoną imperatoriaus pasiuntinys Eustachijus Šapui kiekvieną dieną laukia žinių, kad Anglijos žmonės sukilo prieš žiaurų bedievių savo karalių, nes kaip tik to jis labiausiai ir trokšta. Eustachijus nepagailėtų nei jėgų, nei pinigų, kad tik ši svajonė virstų realybe. Jo imperatorius Karolis yra Nyderlandų, Ispanijos ir jos užjūrio valdų šeimininkas, jis turtingas ir kartkartėmis pyksta, kad Henrikas Tiudoras išdrįso palikti jo tetą Kotryną ir vedė moterį, kurią žmonės gatvėje vadina išverstake kekše. Šapui skubiais pranešimais ragina savo valdovą įsiveržti į Angliją, paremti šalies maištininkus, apsimetėlius ir opozicionierius, užgrobti šią bedievišką salą, kur karalius pritarus parlamentui išsiskyrė su savo teisėta žmona ir pasiskelbė esąs Dievas. Popiežiui nepatinka, kad Anglijoje iš jo juokiasi, vadina Romos vyskupu, o jam priklausančios pajamos dabar atsiduria Henriko skryniuose. Virš Henriko galvos kaip Damoklo kardas kabo parengta,

bet dar oficialiai nepaskelbta ekskomunikos bulė, kuri pavertę ją atstumtuoju tarp kitų krikščioniškų Europos karalių. Šie nuolatos kviečiami kirsti Lamanšą arba Škotijos sieną ir imti viską, kas tik pasitaikys jų kelyje. Galbūt žygiui susigundys pats imperatorius, galbūt Prancūzijos karalius. O gal jie atvyks kartu. Norėtusi pasakyti, kad mes pasiruošę juos sutikti, bet realybė kitokia. Įvykus ginkluotam užpuolimui turėsime iškasti milžinų kaulus ir skaldyti jais priešų galvas, nes mums trūksta artilerijos, parako ir plieno. Ir tai ne Tomo Kromvelio kaltė, kaip sako vaipydamasis Šapui. Henriko karalystėje būtų kur kas daugiau tvarkos, jeigu Kromvelis jo sekretoriumi būtų paskirtas penkeriais metais anksčiau.

Jeigu reikėtų ginti Angliją, o jis tikrai ją gintų su kalaviju rankoje, reikia suprasti, kas yra ta Anglija. Užėjus rugpjūčio karščiams jis stovi vienplaukis prie iškaltų protėvių antkapių – antkapių vyrų, kurie kovodavo ginkluoti nuo galvos iki kojų, jų rankos su šarvuotomis pirštinėmis sunertos tvirtai guli ant apsiaustų, šarvuotos kojos guli ant akmeninių liūtų, grifų, kurtų. Tai akmeniniai vyrai, plieniniai vyrai, jų žmonos guli šalia tarsi sraigės savo kriauklėse. Mums atrodo, kad laikas neveikia mirusiųjų, bet jis daro įtakos jų paminklams – vieni jų laikui bėgant lieka be nosies, kiti be pirštų. Tarp akmeninių audinių įstrigo mažytė nuskelta koja (tarsi klūpančio cherubino), ant iškaltos pagalvėlės guli gabalas nykščio.

– Kitais metais protėvių paminklus reikėtų sutvarkyti, – sako vakarinių grafysčių valdovai, nors jų pačių herbai ir devizai, emblemos ir skydai nuolatos spindi ir kvepia šviežiais dažais. Šie lordai kalbomis šlovina savo protėvių darbus ir žygius: su šiais ginklais mano protėviai kariavo Aženkūre, šią taurę mano proseneliui iš savo rankų davė pats Džonas Gontas. Tačiau lordai kažkodėl „pamiršta“, kad per pastaruosius karus tarp Jorkų ir Lankasterių jų tėvai ir seneliai

stojo į priešingas puses. Bet vėlesnė karta pamirš nuoskaudas ir atkurs gerus santykius, nes tik taip Anglija gali eiti pirmyn, priešingu atveju paskęs praeities klampynuose.

Jis, žinoma, neturi protėvių, bent jau tokių, kuriais būtų galima didžiūotis. Kitados gyveno viena didikų Kromvelių šeima, todėl kai jis pradėjo tarnauti karaliui, heraldikos specialistai ragino jį dėl padorumo pasisavinti jų herbą, tačiau jis mandagiai atsakė, kad nėra vienas iš jų ir nenori savintis jų laimėjimų. Būdamas penkiolikos pabėgo nuo tėvo kumščių, kirto Lamanšą ir pradėjo tarnauti Prancūzijos karaliaus kariuomenėje. Pradėjo kovoti nuo tada, kai išmoko vaikščioti, o jeigu jau kovoji, kodėl nedaryti to už pinigų. Yra daugybė pelningesnių už karo tarnybą profesijų. Jis rado jas ir nusprendė neskubėti į tėvynę.

O dabar, kai tituluoti namų šeimininkai prašo patarti, kur geriau įrengti fontaną ar tris gracijas, karalius atsako, paklauskite Kromvelio, jis matė, kaip tą daro Italijoje, o kas tinka Italijai, tiks ir Viltšyriui. Kartais karalius palieka karalienę su jos freilinois ir muzikantais, o pats su artimiausiais draugais išvyksta pamedžioti. Kaip tik taip jie atsidūrė Vilko dvare, kur juos garbingai priėmė senasis seras Džonas Seimūras su gausia savo šeima.

– Nežinau, Kromveli, – sako senasis seras Džonas draugiškai spausdamas jam ranką. – Vadinti visus šiuos sakalus mirusių moterų vardais, ar jūsų tai neliūdina?

– Manęs niekas neliūdina, sere Džonai. Pasaulis man pernelyg geras.

– Jums reikia dar kartą vesti ir sukurti kitą šeimą. Galbūt sutiksime nuotaką svečiuodamiesi pas mus. Saverneiko miške yra daugybė jaunų gražių merginų.

– Aš vis dar turiu Gregorį, – atsako jis žvelgdamas pro petį į sūnų, jam dėl sūnaus vis neramu.